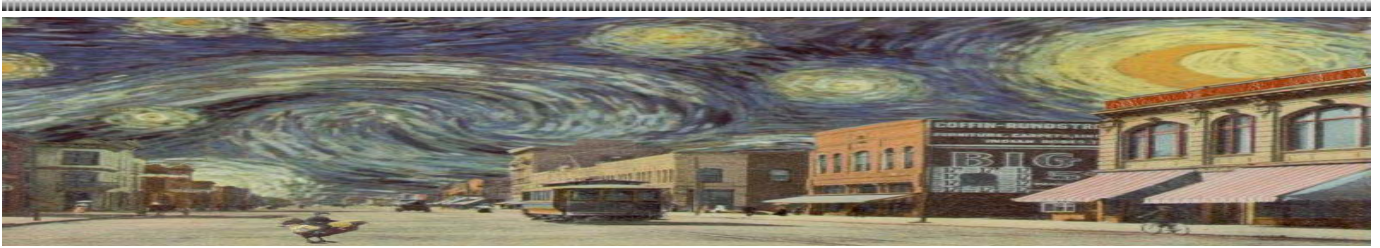

Νίκος Νικολαΐδης

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ Α΄ ΤΟΜΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ 21-32
**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΣΥΝΤΑΞΗ-ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ-
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ**

Μάθημα 21° ΠΩΣ ΠΗΡΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΤΟ PISAURUM ΚΕΙΜΕΝΟ

Brenno duce Galli, apud Alliam flumen deletis legionibus Romanorum, everterunt urbem Romam praeter Capitolium, pro quo immensam pecuniam acceperunt. Tum Camillus, qui diu apud Ardeam in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absens dictator est factus; is Gallos iam abeuntes secutus est: quibus interemptis aurum omne recepit. Quod illic appensum civitati nomen dedit: nam Pisaurum dicitur, quod illic aurum pensatum est. Post hoc factum rediit in exilium, unde tamen rogatus reversus est.

A) Μετάφραση

Με αρχηγό το Βρέννο οι Γαλάτες, αφού κατέστρεψαν κοντά στον ποταμό Αλλία τις λεγεώνες των Ρωμαίων, κατέστρεψαν εντελώς την πόλη Ρώμη εκτός από το Καπιτώλιο, ως αντάλλαγμα του οποίου πήραν τεράστιο χρηματικό ποσό. Τότε ο Κάμιλλος, ο οποίος για πολύ καιρό παρέμεινε εξόριστος κοντά στην Αρδέα εξαιτίας της λείας από τους Βήιους που δεν είχε μοιραστεί ακριβοδίκαια, αν και ήταν απών, εκλέχτηκε αρχιστράτηγος. Αυτός ακολούθησε τους Γαλάτες, ενώ ήδη αποχωρούσαν: αφού εξολόθρευσε αυτούς, πήρε πίσω όλο το χρυσάφι. Αυτό, επειδή ζυγίστηκε εκεί, έδωσε το όνομα στην πολιτεία: ονομάζεται, δηλαδή, Πίσουρο, διότι εκεί ζυγίστηκε το χρυσάφι. Μετά την πράξη αυτή γύρισε πίσω στην εξορία, απόπου όμως επέστρεψε αφού τον παρακάλεσαν.

B) Συντακτική ανάλυση**Brenno duce.....Capitolium: ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ**

everterunt: ρήμα, **Galli:** υποκείμενο, **urbem:** αντικείμενο, **Romam:** επεξήγηση στο **urbem**, **praeter Capitolium:** εμπρόθετος προσδιορισμός της εξαίρεσης στο **everterunt**, **Brenno duce:** ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή, **Brenno:** υποκείμενο της μετοχής, **duce:** ουσιαστικό που δηλώνει αξίωμα σε θέση κατηγορηματικού προσδιορισμού στο **Brenno** (ή κατηγορούμενο κατ' αναλογία με τα αρχαία ελληνικά), **deletis legionibus:** νόθη αφαιρετική απόλυτη μετοχή, **legionibus:** υποκείμενο της μετοχής, **a Gallis:** εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο **deletis** (ενν), **Romanorum:** γενική κτητική στο **legionibus**, **apud Alliam:** εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει το πλησίον στο **deletis**, **flumen:** παράθεση στο **Alliam**.

pro quo immensam pecuniam acceperunt: ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΝΑΦΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΗ στο **Capitolium** πρόταση, εισάγεται εμπρόθετα με την αναφορική αντωνυμία **quo**, εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου (**acceperunt**) γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

acceperunt: ρήμα, **Galli:** υποκείμενο (ενν), **pecuniam:** αντικείμενο, **immensam:** επιθετικός προσδιορισμός στο **pecuniam**, **pro quo:** εμπρόθετος προσδιορισμός του ανταλλάγματος στο **acceperunt**.

Tum Camillus-, absens dictator est factus: ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ.

factus est: ρήμα, **Camillus:** υποκείμενο, **dictator:** κατηγορούμενο στο **Camillus**, **absens:** εναντιωματική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ⇒ **Camillus:** υποκείμενο της μετοχής, **tum:** επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο **factus est**.

qui diu apud Ardeam.....divisam: ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΝΑΦΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΗ στο **Camillus** πρόταση, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **qui**, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό.

fuerat: ρήμα, **qui:** υποκείμενο, **in exilio:** εμπρόθετος προσδιορισμός του εντοπισμού σε κατάσταση στο **fuerat**, **apud Ardeam:** εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο ή του πλησίον στο **fuerat**, **diu:** επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο **fuerat**, **propter praedam:** εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο **fuerat**, **Veientanam:** επιθετικός προσδιορισμός στο **praedam**, **divisam:** επιθετική μετοχή συνημμένη στο **praedam** ⇒ **praedam:**

υποκείμενο της μετοχής, **iure**: αφαιρετική του τρόπου στο *divisam*, **aquo**: επιθετικός προσδιορισμός στο *iure*.

is Gallos....secutus est: ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

secutus est: ρήμα, **is**: υποκείμενο, **Gallos**: αντικείμενο, **abeuntes**: χρονική μετοχή συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος ⇒ **Gallos**: υποκείμενο της μετοχής, **iam**: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο *abeuntes*.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Η μετοχή *abeuntes* δηλώνει μια συνεχιζόμενη πράξη στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει το περιεχόμενο της κύριας πρότασης, δηλαδή το σύγχρονο. Γι' αυτό, η μετοχή αναλύεται σε χρονική πρόταση, που εισάγεται με το σύνδεσμο *dum* και εκφέρεται με Οριστική Ενεστώτα ⇒ *dum abeunt*.

Quibus interemptis....recepit: ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ (Πρόκειται για κύρια πρόταση, γιατί η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου ισοδυναμεί με δεικτική: *eis*.)

recepit: ρήμα, **Camillus**: υποκείμενο (ενν), **aurum**: αντικείμενο, **omne**: επιθετικός (κατηγορηματικός σύμφωνα με την σύνταξη των αρχαίων ελληνικών) προσδιορισμός στο *aurum*, **quibus interemptis**: νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή, **quibus**: υποκείμενο της μετοχής, **a Camillo**: εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο *interemptis* (ενν).

Quod illic...dedit: ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ (Πρόκειται για κύρια πρόταση, γιατί η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου ισοδυναμεί με δεικτική: *id*)

dedit: ρήμα, **quod**: υποκείμενο, **civitati**: έμμεσο αντικείμενο, **nomen**: άμεσο αντικείμενο, **appensum**: αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ⇒ **quod**: υποκείμενο της μετοχής, **illic**: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο *appensum*.

nam Pisaurum dicitur: ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

dicitur: ρήμα, **civitas**: υποκείμενο (ενν), **Pisaurum**: κατηγορούμενο στο *civitas*.

quod illic aurum pensatum est: ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ
ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod*, εκφέρεται με Οριστική γιατί εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία, χρόνου Παρακειμένου (*pensatum est*) γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

pensatum est: ρήμα, **aurum:** υποκείμενο, **illic:** επιρρηματικός προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στο **pensatum est**.

Post hoc factum rediit in exilium: ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

rediit: ρήμα, **Camillus:** υποκείμενο (ενν), **in exilium:** εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει την κίνηση σε τόπο ή την είσοδο σε κατάσταση στο **rediit**, **post factum:** εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου στο **rediit**, **hoc:** επιθετικός προσδιορισμός στο **factum**.

unde tamen rogatus reversus est: ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΝΑΦΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΗ στο **exilium** πρόταση. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα **unde**, εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου (**reversus est**) και αναφέρεται στο παρελθόν.

reversus est: ρήμα, **Camillus:** υποκείμενο (ενν), **rogatus:** χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ⇒ **Camillus:** υποκείμενο της μετοχής, **unde:** επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει την από τόπου κίνηση στο **reversus est**.

Γ) Αρχικοί χρόνοι των ρημάτων του κειμένου

deleo	delevi	deletum	delere	2
evertō	everti	eversum	evertere	3
accipio	accepi	acceptum	accipere	(3 -io)
sum	fui		esse	ανώμαλο
divido	divisi	divisum	dividere	3
absum	afui		abesse	ανώμαλο
fio	factus sum		fieri	3 ανώμαλο
abeo	abii (και abivi)	abitum	abire	ανώμαλο
sequor	secutus sum		sequi	3 αποθετικό
interimo	interemi	interemptum	interimere	3
recipio	recepi	receptum	recipere	(3 -io)
do	dedi	datum	dare	1
dico	dixi	dictum	dicere	3

(B' Ενικό Προστακτικής Ενεστώτα: dic)

penso	pensavi	pensatum	pensare	1
redeo	redii (και redivi)	reditum	redire	ανώμαλο
rogo	rogavi	rogatum	rogare	1

revertor	reversus sum		reverti	3 αποθετικό
revertor	reverti	reversum	reverti	3 ημιαποθετ.
(στο κείμενο συναντάμε το αποθετικό)				
appendo	appendi	appensum	appendere	3

ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΕΤΟΧΗ

- Όπως στα αρχαία Ελληνικά, έτσι και στα Λατινικά υπάρχουν δύο είδη μετοχής: η συνημμένη και η απόλυτη. Η απόλυτη (όταν το υποκείμενό της είναι διαφορετικό από τους όρους της πρότασης) τίθεται σε αφαιρετική.
- Η μετοχή Ενεστώτα κλίνεται σύμφωνα με την τρίτη κλίση των επιθέτων, με την εξής, όμως, διαφοροποίηση: η επιθετική μετοχή σχηματίζει την αφαιρετική Ενικού σε -i, ενώ οι υπόλοιπες μετοχές σχηματίζουν την αφαιρετική Ενικού σε -e.
- Υπάρχουν τρία είδη αφαιρετικής απόλυτης μετοχής:

 Γνήσια: Όταν το υποκείμενο της δεν έχει καμιά σχέση με τους όρους της πρότασης.

πχ *Fuerat Paetus in partibus eius et, occiso Scriboniano, Romam trahebatur.*
(Το υποκείμενο της μετοχής δεν έχει σχέση με τους όρους της κύριας πρότασης.)

 Νόθος (ή ιδιάζουσα): Όταν το λογικό υποκείμενο της μετοχής είναι ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος της πρότασης.

πχ *Galli, deletis legionibus, everterunt urbem Romam.*

(*Galli*: Υποκείμενο του *everterunt* και λογικό υποκείμενο της μετοχής *deletis legionibus*.)

 Ιδιόμορφη: Αποτελείται από έναν κύριο όρο μαζί με ένα ουσιαστικό ή επίθετο που δηλώνει αξίωμα, τίτλο, ηλικία, επάγγελμα, θέση, κατάσταση κτλ. Εννοείται η μετοχή *sente*.

πχ *Brenno duce Galli everterunt urbem Romam.*

- Η χρήση της αφαιρετικής απόλυτης μετοχής είναι πολύ συχνή, επειδή τα Λατινικά διαθέτουν μόνο παθητική και όχι ενεργητική μετοχή για το παρελθόν.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΣΕ ΜΕΤΟΧΗ

- Μετατρέπω το ρήμα της πρότασης σε μετοχή: 1) τα ρήματα Ενεστώτα ή Παρατατικού Ενεργητικής Φωνής μετατρέπονται σε μετοχή Ενεστώτα, 2) τα ρήματα χρόνου Μέλλοντα ή Συντελεσμένου Μέλλοντα Ενεργητικής Φωνής μετατρέπονται σε μετοχή Μέλλοντα, 3) τα ρήματα Παρακειμένου ή Υπερσυντελικού Ενεργητικής Φωνής, επειδή η Ενεργητική Φωνή δεν διαθέτει μετοχή Παρακειμένου, μετετρέπονται σε μετοχή Παρακειμένου Μέσης Φωνής ⇒ ΠΡΟΣΟΧΗ! Σε αυτήν την περίπτωση μετατρέπω την Ενεργητική σύνταξη σε παθητική.
- Αν το υποκείμενο της μετοχής που θα σχηματίσουμε είναι όρος της πρότασης στην οποία θα εντάξουμε την μετοχή που θα σχηματίσουμε, τότε η μετοχή μας θα είναι συνημμένη σε αυτόν τον όρο. Σε διαφορετική περίπτωση, θα είναι απόλυτη.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

I. Ανάλυση των μετοχών σε δευτερεύουσα πρόταση

deletis legionibus: χρονική μετοχή, αφαιρετική απόλυτη νόθη, προτερόχρονο.

- cum Galli delevisent legiones
- postquam Galli deleverunt legiones

non aequo iure divisam: επιθετική μετοχή συνημμένη στο praedam, προτερόχρονο.

- quae non aequo iure divisa erat

absens: εναντιωματική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο factus est, σύγχρονο.

- etsi aberat
- licet abesset

iam abeuntes: χρονική μετοχή, συνημμένη στο αντικείμενο Gallos, σύγχρονο.

- dum abeunt

➤ cum abirent

quibus interemptis: χρονική μετοχή στο ρήμα recepit, αφαιρετική απόλυτη νόθη, προτερόχρονο.

➤ cum Camillus interemisset eos

➤ postquam Camillus interemit eos

illic appensum: αιτιολογική μετοχή στο ρήμα dedit, συνημμένη στο υποκείμενο aurum, προτερόχρονο.

➤ quod illic appensum est (αντικειμενική αιτιολογία)

➤ quod illic appensum esset (υποκειμενική αιτιολογία)

➤ cum illic appensum esset (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

rogatus: χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο Camillus, προτερόχρονο.

➤ cum rogatus esset

➤ postquam rogatus est

Brenno duce:

➤ cum Brennus dux esset

➤ dum Brennus dux est

➤ cum Brennus dux erat

II. Μεταγραφή των δευτερευουσών προτάσεων σε μετοχές

quod illic aurum pensatum est → auro illic pensato

Galli immensam pecuniam acceperunt et everterunt Romam, cum Camillus dux fuisset → Galli immensa pecunia accepta everterunt Romam Camillo duce

III. Μεταγραφή του ευθέως λόγου σε πλάγιο

Tum Camillus absens dictator est factus.

➤ Scriptor scripsit tum Camillum absentem dictatorem factum esse.

Quod illic appensum civitati nomen dedit.

➤ Incolae dicunt **id** illic appenum civitati nomen dedisse.

Pisaurum dicitur, quod illic aurum pensatum est.

➤ Incolae dicunt civitatem Pisaurum dici, quod illic aurum pensatum sit.

Quibus interemptis aurum omne recepit.

➤ Camillus dicitur eis interemptis aurum omne recepisse.

Camillus Gallos abeuntes secutus est.

➤ Scriptor dixit Camillum Gallos abeuntes secutum esse.

➤ *Camillus fertur Gallos abeuntes secutum esse.*

Post hoc factum rediit in exilium, unde tamen rogatus reversus est.

➤ *Scriptor dixit Camillum post illud factum redisse in exilium, unde tamen rogatus reversus esset.*

IV. Μεταγραφή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική

Camillus omnes aurum recepit.

➤ *Omne aurum receptum est a Camillo.*

Galli everterunt urbem Romam.

➤ *Urbs Roma eversa est a Gallis.*

Quod illic appensum civitati nomen dedit.

➤ *Nomen eo appenso illic civitati datum est.*

V. Μεταγραφή της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική

Tum Camillus dictator est factus.

➤ *Tum Camillum dictatorem fecerunt.*

Nam Pisaurum dicitur.

➤ *Nam Pisaurum civitatem dicunt.*

VI. Αντικατάσταση επιρρηματικού προσδιορισμού από ουσιαστικό

quod illic aurum pensatum est.

➤ *Quod Pisauri aurum pensatum est. (Το illic δηλώνει στάση σε τόπο και γι' αυτό το Pisaurum, επειδή είναι β' κλιτο κύριο όνομα πόλης, τίθεται σε πτώση γενική).*

VII. Δήλωση των διαφορετικών μορφών της αιτιολογίας

quod illic aurum pensatum est.

➤ *quod illic aurum pensatum esset* (κατόπιν της ακολουθίας χρόνων ⇒ υποκειμενική αιτιολογία)

cum illic aurum pensatum esset (η αιτιολογία είναι αποτέλεσμα λογικής εσωτερικής διεργασίας).

VIII. Post hoc factum: να αντικατασταθεί από ισοδύναμη νοηματικά φράση

➤ *hoc post facto*